

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р ВАЛЕРИ ДИМИТРОВ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА НА ГЕОРГИ ПЕТКОВ БЛИЗНАШКИ „ОБЩО УЧЕНИЕ ЗА КОНСТИТУЦИЯТА”

ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ”

НАУЧНА ОБЛАСТ 3 „СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И ПРАВНИ НАУКИ”

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ: 3.6. „ПРАВО”

Проф. Георги Близнашки е представил дисертационен труд „Общо учение за конституцията”, който е отпечатан в Университетското издателство на СУ „Климент Охридски”. Общият обем на труда е 861 стр., като съдържа четиринадесет глави, обединени в три раздела, въведение и заключение. Сам авторът изтъква, че ползваната литература обхваща 893 заглавия. Реферираната литература е от български, руски, англоезични, немскоезични и френскоезични автори и е посочена под линия.

Представеният дисертационен труд е изключително впечатляващ по обхвата на изследваната конституционна материя. Авторът познава в детайли съвременните конституции на европейските държави, има обширни и задълбочени познания по историята и теорията на конституционното право и на конституционализма като цяло.

Цялото изложение показва, че проф. Близнашки пише с удоволствие и страст, стилът и езикът му са отлични, на моменти разказът, „наративът” е наистина блестящ и това няма как да не впечатли всеки читател на тази забележителна книга. Книгата очевидно не е адресирана до строго професионална юридическа аудитория и заслужава да бъде прочетена от философи, историци, социолози, политолози и журналисти, а и от практикуващи политици. Широката конституционна панорама, очертана от автора, позволява да се види и достойното място на българските конституции – Търновската, както и действащата от 1991 г. Голяма заслуга на автора е, че той неуморно подчертава и изтъква постиженията на българския конституционализъм и така кара всеки български читател да се гордее с тези постижения.

Научен труд с такъв обширен, енциклопедичен предмет на изследване е безпрецедентен за съвременната българската конституционна правна теория. И това е първият безспорен и генерален принос на автора.

А конкретните научни приноси на автора са многобройни. На първо място, това е понятието за позитивен конституционализъм, като конституционно управление в съответствие с предварително установени ценности и цели, съответно правила и процедури, както и аргументацията, която го подкрепя. В този смисъл проф. Близнашки противопоставя това понятие на традиционния негативен конституционализъм, който е насочен към ограничаване на публичната власт и го допълва с демократичния конституционализъм, който обвързва публичната власт с такива ценности, като общото благо и социалната справедливост.

По-нататък безспорен принос е пълното и системно изследване на учредителната власт от народа, като суверенна власт, която стои над всички други власти в държавата, както и на властта за ревизия на конституцията.

Следващ принос е обосноваването на конституцията като „основополагащо политическо решение“, основано на фундаменталния ценностен консенсус, който съществува в обществото.

Приносен характер има и изследването на функциите на конституцията, като проф. Близнашки аргументира, че през ХХ век интегриращата функция излиза на преден план, за сметка на традиционната ограничаваща функция.

Несъмнен принос е и аргументирането на концепцията за конституционния патриотизъм.

Лично аз съм категоричен и убеден привърженик на доктрината за естествените права и либералния конституционализъм и в този смисъл си позволявам да изразя известно несъгласие с тезата на автора, че епохата на либералния конституционализъм е отминала, че либералната конституция, при която ограниченията на публичната власт и защитата на индивидуалната свобода са най-значимата ѝ характеристика, е вече преодоляна историческа форма, и че в съвременните условия апотеоз на конституционализма е демократичната, социална и правова държава. Самият автор посочва в труда си различието, а често и противоречието между свобода и демокрация, намерили израз и в съвременните описани от Фарид Закария „нелиберални демокрации“. Проф. Близнашки очевидно приема конструкцията на Карл Шмит за модерната конституция, като състояща се от политически компонент, който е свързан с ценностите и принципите на конституцията, от една страна, и юридически компонент, обхващащ свободата и гаранциите за нея /с. 724/. Но не води ли този дуализъм до твърде опасни явления, като пренебрегване и ограничаване на свободата и всички права, в които тя се въплъщава, за сметка на политическата целесъобразност и произвол, често прикрити зад идеята за общото, колективно благо?

И този контекст имам следните въпроси към автора, основаващи се на историческата практика:

Сравнението между двете велики революции в края на 18 век – американската и френската, ясно показва два различни модела на установяване на модерна конституционна държава, отричаща монархическия и изобщо владетелския абсолютизъм и произвол. Бащите – основатели на американската конституция проектират и създават секуларна република с ограничена, силно децентрализирана власт, при която федералното правителство има изрично изброени правомощия, отрича се съществуването на постоянната армия, но се признава чрез знаменитата Втора поправка в конституцията правото на притежаване и носене на оръжие /концепцията на милиционната армия/. Американската конституция е силно повлияна от теорията за естествените права и от идеите на Просвещението, най-вече от идеите на Лок. В центъра на американския модел е защитата на свободата, най-вече от попълзновенията на управляващите, включително и демократично формираното мнозинство. Френската революция води до сходни резултати. Създава се секуларна република, провъзгласяват се принципите за свобода, равенство и братство, но явно, че френската революция е силно повлияна от идеите на Русо за общата воля на народа, като суверен, и в този смисъл тя е „русоистка“, а не „локианска“ революция. В този смисъл как да се обясни липсата на кървави междуособици и братоубийства сред американските революционери? А тези зловещи явления са проявяват с пълна сила сред френските революционери. При американската революция няма одиозни фигури, като Робеспьер и Демулен, нито институции подобни на Комитета за обществено спасение, нито гилотинираща демокрация, наказваща претендираната липса на революционни добродетели след членовете на Конвента. Американската революция не изяжда своите деца, за разлика от френската! Не се ли дължи различието в революционните практики и на различието в конституционните модели, установени в резултат на двете революции? Не е ли свързан с френския конституционен модел с

революционния произвол и терор, осъществяван от „добродетелната“ якобинска държава, но прикрит зад „общото благо“? И на какво се дължи удивителната, повече от два века, устойчивост на американския модел на либерална конституция?

В качеството ми на изследовател и преподавател по финансово право имам и следната критична бележка към автора във връзка с възможността в съвременните конституции, включително и в българската, да се включат фискални правила, насочени към дългосрочна бездефицитност и балансираност на държавния и другите публични бюджети:

Проф. Близнашки категорично отрича подобна възможност, основана на анализите и аргументите на Вирджинската икономическа школа на „Публичния избор“, най-известният представител на която е починалият наскоро Нобелов лауреат Джеймс Бюканън. Авторът се позовава на позицията на известен испански конституционалист, която той изцяло споделя. Лично аз смятам, този въпрос е твърде сериозен, заслужава обстоен анализ, аргументация и дискусия, в която трябва да участват не само конституционалисти, но и финансовоправници и финансисти. Безкритичното възприемане на позицията дори на виден учен в случая не е предимство.

Различието в мненията е нормално явление сред академичната общност. Но различието в мненията не трябва да замъглява безспорната истина, че проф. Георги Близнашки е представил изключителен по своите качества и приноси дисертационен труд, който променя сериозно „ландшафта“ на конституционноправната наука в България. С оглед на това напълно убедено предлагам на научното жури да присъди на проф. Георги Близнашки научната степен „доктор на юридическите науки“.

22.04.2019 г.

Проф. Валери Димитров